

BATERIA METOD SŁUŻĄCYCH DO OCENY RYZYKA ZABURZEŃ ZWIĄZANYCH Z HAZARDEM

Iwona Niewiadomska

Weronika Augustynowicz

Agnieszka Palacz-Chrisidis

Rafał P. Bartczuk

Michał Wiechetek

Joanna Chwaszcz

LUBLIN 2014

BATERIA METOD
SŁUŻĄCYCH DO OCENY
RYZYKA ZABURZEŃ
ZWIĄZANYCH Z HAZARDEM

BATERIA METOD SŁUŻĄCYCH DO OCENY RYZYKA ZABURZEŃ ZWIĄZANYCH Z HAZARDEM

Iwona Niewiadomska

Weronika Augustynowicz

Agnieszka Palacz-Chrisidis

Rafał P. Bartczuk

Michał Wiechetek

Joanna Chwaszcz

LUBLIN 2014

Recenzent:
dr hab. Elżbieta Rydz

Skład, projekt okładki i stron tytułowych:
Paweł Augustynowicz

**Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii**

Projekt współfinansowany ze środków
Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

© Instytut Psychoprofilaktyki i Psychoterapii, Stowarzyszenie NATANAELUM, Lublin 2014

ISBN: 978-83-940389-2-2

Wydawca:
Instytut Psychoprofilaktyki i Psychoterapii, Stowarzyszenie NATANAELUM
Al. Gen. Wł. Sikorskiego 1/101
20-814 LUBLIN

ISBN 978-83-940389-2-2

9 788394 038922 >

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	7
Problem hazardu w Polsce	7
Opis realizowanego projektu	8
Procedura prowadzenia badań	10
Bibliografia	12
KRÓTKIE BIOSPOŁECZNE NARZĘDZIE PRZESIEWOWE DO HAZARDU – BBGS.....	13
Podstawowe założenia i zastosowanie BBGS.....	13
Właściwości psychometryczne polskiej wersji BBGS.....	15
Czułość	15
Trafność.....	16
Sposób prowadzenia badania i interpretacji BBGS.....	16
Opis skali.....	16
Sposób badania.....	16
Obliczanie i interpretacja wyników	17
Bibliografia	17
ZAŁĄCZNIK: Arkusz BBGS	19
KWESTIONARIUSZ MOTYWÓW HAZARDOWYCH - GMQ.....	20
Konstrukcja GMQ.....	21
Badania z wykorzystaniem GMQ.....	21
Właściwości psychometryczne polskiej adaptacji GMQ.....	22
Struktura wewnętrzna	22
Rzetelność	23
Trafność.....	23
Normalizacja.....	23
Sposób prowadzenia badania i interpretacji GMQ.....	25
Opis skali.....	25
Sposób badania.....	26
Obliczanie i interpretacja wyników	26
Bibliografia	27
ZAŁĄCZNIK: Arkusz GMQ.....	29
KWESTIONARIUSZ PRZEKONAŃ I POSTAW WOBEC HAZARDU – GABS.....	30
Wprowadzenie teoretyczne.....	30
Konstrukcja GABS	31
Badania z wykorzystaniem GABS	31
Właściwości psychometryczne polskiej adaptacji GABS.....	32
Struktura wewnętrzna	32
Rzetelność	33
Trafność.....	33
Normalizacja.....	33
Sposób prowadzenia badania i interpretacji GABS	35

Opis skali.....	35
Sposób badania.....	35
Obliczanie i interpretacja wyników	35
Bibliografia:	36
ZAŁĄCZNIK: Arkusz GABS	38
SKALA MYŚLI ZWIĄZANYCH Z HAZARDEM – GRCS.....	40
Przekonania i błędy poznawcze związane z hazardem.....	40
Konstrukcja GRCS	41
Badania z wykorzystaniem GRCS	42
Właściwości psychometryczne polskiej adaptacji GRCS	42
Struktura wewnętrzna	42
Rzetelność	43
Trafność.....	44
Normalizacja.....	44
Sposób prowadzenia badania i interpretacja GRCS	48
Opis skali.....	48
Sposób badania.....	48
Obliczanie i interpretacja wyników	49
Bibliografia	50
ZAŁĄCZNIK: Arkusz GRCS	52

SKALA MYŚLI ZWIĄZANYCH Z HAZARDEM – GRCS

PRZEKONANIA I BŁĘDY POZNAWCZE ZWIĄZANE Z HAZARDEM

Badania konsekwentnie dostarczają dowody łączące nałogowy hazard z błędnymi przekonaniami na temat hazardu (Hardoon i in., 2001; Hardoon i Derevensky, 2002). Problemowi gracze często charakteryzują się zniekształceniami poznawczymi dotyczącymi hazardu, takimi jak: przesady dotyczące szczęścia, iluzja kontroli wyników gier, brak akceptacji co do niezależności zdarzeń losowych (Hardoon i Derevensky, 2002). Zaburzeni gracze mają tendencję do usprawiedliwiania przegranych, jak również błędnie rozumieją matematyczne szanse na wygraną i przegraną. Zniekształcenia poznawcze w przypadku graczy hazardowych mają charakter błędnych automatycznych myśli, mniej lub bardziej świadomych, które powstają na bazie określonych przekonań dotyczących grania hazardowego (Raylu i Oei, 2004). Przekonania te zapisane są w postaci schematów poznawczych wyrażających posiadaną przez osobę reprezentację rzeczywistości.

Rola procesów poznawczych związanych z hazardem w ostatnim czasie zwraca uwagę wielu badaczy (Sharpe, 2002; Toneatto i in., 1997). Sugeruje się, że błędne przekonania na temat hazardu zwiększają prawdopodobieństwo angażowania się w gry hazardowe i stanowią potężny czynnik ryzyka problemowego grania (Hardoon i Derevensky, 2002; Moore i Ohtsuka, 1999). Jedna z metaanaliz 35 badań z wykorzystaniem pomiarów kwestionariuszowych na temat zniekształceń poznawczych, pokazała, że wszystkie pomiary były statystycznie związane z patologicznym hazardem (Coodie i Fortune, 2013). Przekonania na temat hazardu były związane z rozwojem i utrzymaniem problemowego hazardu (Raylu i Oei, 2004; Xian i in., 2008). Liczne badania wykazały, że problemowi gracze częściej mieli błędne myśli na temat hazardu, niż osoby niegrające (Raylu i Oei, 2002; Toneatto i in., 1997). Badania wykazują, że zniekształcenia poznawcze mogą nasilać intensywność grania, a w konsekwencji podnosić ryzyko rozwoju uzależnienia od gry (Minet i in., 2004; Chevalier i in., 2004; Joukhador, Błaszczński, Maccalum, 2004; Griffiths, 1996; Caron, Ladouceur, 2003; Gilovich, 1983; Giroux i in., 2000).

KONSTRUKCJA GRCS

Skala Myśli Związanych z Hazardem (*Gambling Related Cognitions Scale* – GRCS) jest jedną ze standaryzowanych metod, za pomocą których na świecie dokonuje się pomiaru błędów poznawczych (Raylu, Oei, 2004). Składa się ona z 5 podskal odpowiadających pięciu błędom poznawczym związanym z hazardem: postrzeganie możliwości zaprzestania gry, kontrola predykcyjna, oczekiwania hazardowe, błędy interpretacyjne oraz iluzja kontroli (O'Connor, Dickerson, 2003). Jest to kwestionariusz samoopisowy, który bada podatność na powszechnie występujące zniekształcenia poznawcze związane z graniem hazardowym:

- niemożność przerwania gry – określenie na ile osoba jest w stanie przestać grać,
- kontrola predykcyjna – przekonanie, że można przewidzieć, kiedy wynik gry będzie pozytywny,
- oczekiwania hazardowe – oczekiwanie konkretnych korzyści wynikających z grania,
- błędy interpretacyjne – przeformułowanie wyników gry, tak by zachęcały do dalszego grania,
- iluzja kontroli – przekonanie o posiadaniu wpływu na wynik gry.

W przeciwieństwie do zorientowanych klinicznie skal hazardowych, takich jak South Oaks Gambling Screen, wyniki GRCS dobrze rozkładają się w populacji osób bez problemowego grania (Raylu i Oei, 2004).

Wersja oryginalna GRCS składa się z 23 itemów, które składają się na 5 podskal:

- Iluzja Kontroli (GRCS-IC; 4 pozycje, np. *mam konkretne rytuały i zachowania, które zwiększają moje szanse na wygraną*);
- Kontrola Predykcyjna (GRCS-PC, 6 pozycji, np. *po stracie podczas uprawiania hazardu na pewno pojawi się seria zwycięstw*);
- Błędy Interpretacyjne (GRCS-IB; 4 pozycje, np. *porównanie moich wygranych do moich umiejętności i zdolności, skłania mnie do dalszego grania*);
- Oczekiwania Hazardowe (GRCS-GE, 4 pozycje, np. *granie w gry hazardowe zmniejsza napięcie i stres*);
- Niemożność Przerwania Gry (GRCS-IS; 5 pozycji, np. *moje pragnienie grania jest bardzo silne*).

Raylu i Oei (2004) uzyskali wysokie współczynniki wewnętrznej spójności w całej skali GRCS (alfa = 0,93), jak również w odniesieniu do pięciu podskal (alfa = 0,77-0,91).

BADANIA Z WYKORZYSTANIEM GRCS

Metoda GRCS jest szeroko wykorzystywana w badaniach populacji graczy hazardowych. Moodie i Finnigan (2006) prowadzili badania porównując kobiety i mężczyzn pod względem posiadanych przekonań na temat hazardu oraz grania problemowego. Wyniki badań przy użyciu skali GRCS pokazały, że mężczyźni znacząco częściej osiągnęli wyniki wyższe od kobiet oraz są bardziej narażeni na hazard problemowy.

W niedawnych badaniach Taylor i współpracownicy (2014) oceniali przekonania na temat hazardu z wykorzystaniem metody GRCS, aby określić prawdopodobieństwo wystąpienia grania problemowego w dużej grupie Kanadyjczyków. Jak się okazało wyniki GRCS wyjaśniają jedną trzecią wariacji objawów patologicznego hazardu. Osoby z wyższym wynikiem GRCS przejawiały znacząco więcej objawów grania problemowego (Taylor i in., 2014). Badania te są zbieżne z wcześniejszymi badaniami prowadzonymi w grupie adolescentów, łączącymi granie problemowe z iluzją kontroli (Moore i Ohtsuka, 1999), postrzeganiem niemożliwości zaprzestania hazardu i oczekiwaniami hazardowymi (Tang i Wu, 2012). Również poprzednie badania prowadzone wśród dorosłych wskazujące na silny związek przekonań na temat hazardu z graniem patologicznym, są zbieżne z przytoczonymi powyżej wynikami (Oei i in., 2007; Raylu i Oei, 2004).

WŁAŚCIWOŚCI PSYCHOMETRYCZNE POLSKIEJ ADAPTACJI GRCS

Struktura wewnętrzna

Analiza struktury wewnętrznej GRCS została przeprowadzona za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej, uzyskanej na wynikach 474 osób, które wypełniły GRCS. Próba odzwierciedlenia oryginalnej struktury skali poprzez wyłonienie 5 czynników ortogonalnych nie powiodła się. Powtórna analiza czynnikowa wyłoniła 2 czynniki, które wyjaśniały łącznie 70,6% wariacji. Po przeprowadzeniu rotacji skośnej oblimin na macierzy ładunków czynnikowych otrzymane czynniki zidentyfikowano jako: Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja kontroli oraz Kontrola Predykcyjna (por. Tabela 1.). Czynniki wysoko korelują ze sobą ($r=0,8$)

Tabela 1. Analiza czynnikowa GRCS. Macierz ładunków czynnikowych.

pozycja	nr czynnika	Czynnik 1	Czynnik 2	czynnik oryginalny
GRCS07	1	0,999		GRCS-IS
GRCS17	1	0,999		GRCS-IS
GRCS12	1	0,917		GRCS-IS
GRCS02	1	0,870		GRCS-IS
GRCS21	1	0,855		GRCS-IS
GRCS10	1	0,833		GRCS-IB
GRCS15	1	0,810		GRCS-IB
GRCS18	1	0,771		GRCS-IC
GRCS08	1	0,742		GRCS-IC
GRCS11	1	0,718		GRCS-GE
GRCS03	1	0,674		GRCS-IC
GRCS13	1	0,650		GRCS-IC
GRCS23	1	0,551		GRCS-PC
GRCS06	1	0,547		GRCS-GE
GRCS14	2		0,929	GRCS-PC
GRCS04	2		0,917	GRCS-PC
GRCS09	2		0,796	GRCS-PC
GRCS05	2		0,738	GRCS-IB
GRCS22	2		0,738	GRCS-PC
GRCS19	2		0,660	GRCS-PC
GRCS01	2		0,640	GRCS-GE
GRCS20	2		0,573	GRCS-IB
GRCS16	2		0,536	GRCS-GE
Skróty podskal oryginalnej wersji GRCS: GRCS-IS Inability to stop gambling GRCS-IB Interpretive bias GRCS-IC Illusion of control GRCS-GE Gambling expectancies GRCS-PC Predictive control				

Pozycje pierwszego czynnika składają się ze stwierdzeń, które oryginalnie należały do trzech podskal: Niemożność Przerwania Gry, Błędy Interpretacyjne oraz Iluzja kontroli. Największe ładunki czynnikowe uzyskały w nowym czynniku pozycje z podskali Niemożność Przerwania Gry. Trzon czynnika drugiego stanowią pozycje z oryginalnej podskali Kontrola Predykcijna. Różnice pomiędzy strukturą oryginalnej wersji GRCS i jej polskiej adaptacji mogą odzwierciedlać różnice międzykulturowe bądź procesy rozwojowe. Skala GRCS została skonstruowana i zwalidowana na dorosłych. Być może w okresie dorastania błędy poznawcze dotyczące hazardu nie są jeszcze dobrze zróżnicowane z wyjątkiem błędu kontroli predykcijnej.

Rzetelność

Rzetelność skali GRCS oszacowano na próbie 474 osób. Współczynnik alfa-Cronbacha wyniósł 0,94 dla Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja kontroli, 0,90 – dla Kontroli

Predykcyjnej oraz 0,95 dla całej skali. Są to wyniki wysokie. Wskaźnik stałości skali, ustalony w dwukrotnym badaniu grupy 50 osób w odstępie 4 tygodni, wyniósł 0,85.

Rzetelność wersji oryginalnej GRCS szacowana na próbie osób dorosłych wynosi 0,93 (Raylu, Oei, 2004).

Trafność

GRCS służy do oszacowania poziomu ulegania szeregowi błędów poznawczych, dotyczących hazardu. Trafność teoretyczną polskiej wersji skali szacowano analizując jej związki ze zmiennymi, które są powiązane z uleganiem błędom poznawczym. Były to: płeć oraz hazard patologiczny mierzony przy pomocy polskiej wersji SOGS-RA (Winters, Stinchfield, Fulkerson, 1993; w polskiej adaptacji Niewiadomska, Augustynowicz, Palacz-Chrisidis, Bartczuk, Wiechetek, Chwaszcz, 2013; alfa-Cronbacha = 0,90). W przypadku obu tych zmiennych obserwowano zależności oryginalnej GRCS (Raylu i Oei, 2004). Oczekiwano, że mężczyźni uzyskają wyniki wyższe w GRCS i, że wyniki tej skali będą pozytywnie skorelowane z hazardem patologicznym.

W badaniach korelatów GRCS stwierdzono, że w obu podskalach mężczyźni uzyskali istotnie wyższe wyniki od kobiet (Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja Kontroli: $M_{\text{kobiety}} = 15,24$ (SD = 3,42); $M_{\text{mężczyźni}} = 21,85$ (SD = 14,95); $t(70,914) = -3,30$; $p = 0,002$; Kontrola Predykcyjna: $M_{\text{kobiety}} = 10,61$ (SD = 3,82); $M_{\text{mężczyźni}} = 15,02$ (SD = 10,53); $t(83,443) = -2,93$; $p = 0,004$). Należy przy tym zauważyć, że rozkłady mężczyzn charakteryzowały się ponadto znacznie większą dyspersją wyników od rozkładów kobiet (Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja Kontroli: $F = 22,383$; $p < 0,001$; Kontrola Predykcyjna: $F = 17,214$; $p < 0,001$).

Stwierdzono również występowanie dodatniej zależności między błędami poznawczymi a hazardem patologicznym mierzonym za pomocą SOGS-RA ($n = 93$; $r = 0,47$; $p < 0,001$ dla Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja Kontroli; $r = 0,52$; $p < 0,001$ dla Kontroli Predykcyjnej). Wyniki te wskazują na trafność teoretyczną polskiej wersji GRCS w badanym zakresie.

Normalizacja

Normalizację wyników skali GRCS przeprowadzono na podstawie badań grupy 474 badanych, w wieku 17-21 lat, stanowiących próbę reprezentatywną uczniów szkół średnich województwa lubelskiego (por. Wprowadzenie, p 2.), którzy stwierdzili, że grali w gry hazardowe w ciągu ostatnich 6 miesięcy oraz udzielili odpowiedzi na co najmniej 80% pozycji GRCS. Braki danych uzupełniono medianą z pozostałych odpowiedzi. W ostatecznej próbie normalizacyjnej znalazło się 43% kobiet,

średni wiek wyniósł 18,1 lat (SD= 0,34). Średnie wyniki grupy normalizacyjnej zamieszczono w Tabeli 2.

Tabela 2. Średnie wyniki grupy normalizacyjnej

		Średnia	Odchylenie standardowe	Minimum	Maksimum	Skośność	Kurtoza	Shapiro-Wilk	df	Istotność
GRCS_I	kobiety	16,42	9,295	14	92	5,735	36,842	0,282	204	<0,001
	mężczyźni	20,87	15,264	14	98	3,069	9,964	0,519	270	<0,001
GRCS_II	kobiety	11,76	7,610	9	63	4,008	18,665	0,421	204	<0,001
	mężczyźni	15,65	10,864	9	63	2,102	4,684	0,677	270	<0,001
GRCS_X	kobiety	28,18	16,474	23	155	5,134	30,307	0,349	204	<0,001
	mężczyźni	36,52	25,157	23	161	2,779	8,608	0,601	270	<0,001

Uzyskano rozkłady prawoskośne. Stwierdzono obecność statystycznie istotnych różnic międzypłciowych. Normalizację przeprowadzono zatem dla kobiet i mężczyzn osobno. Wyniki badań grupy normalizacyjnej przekształcono na jednostki standaryzowane w skali centylowej ze względu na brak założenia o normalnym rozkładzie błędów poznawczych w populacji (Mańkowska, 2010). Normy zamieszczono w Tabelach 3-5.

Tabela 3. Orientacyjne normy centylowe dla wymiaru Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja Kontroli (GRCS)

Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa	
	kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni
14	0	0	46	97	92	78	99	98
15	80	63	47	97	92	79	99	98
16	84	65	48	97	92	80	99	98
17	86	67	49	97	93	81	99	98
18	88	71	50	97	93	82	99	98
19	90	73	51	97	93	83	99	98
20	92	75	52	97	93	84	99	98
21	93	76	53	97	93	85	99	98
22	94	78	54	98	93	86	99	98
23	94	80	55	98	94	87	99	98
24	94	81	56	98	94	88	99	98
25	94	82	57	99	95	89	99	98
26	95	82	58	99	95	90	99	98
27	95	83	59	99	95	91	99	98
28	95	85	60	99	95	92	99	98
29	96	86	61	99	96	93	100	98
30	96	87	62	99	96	94	100	98
31	96	87	63	99	96	95	100	98
32	96	88	64	99	96	96	100	98
33	96	88	65	99	96	97	100	98
34	96	89	66	99	96	98	100	99
35	96	89	67	99	96			

Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa	
	kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni
36	96	89	68	99	97			
37	96	90	69	99	97			
38	96	90	70	99	97			
39	96	90	71	99	97			
40	96	90	72	99	97			
41	97	91	73	99	97			
42	97	91	74	99	97			
43	97	92	75	99	98			
44	97	92	76	99	98			
45	97	92	77	99	98			

Tabela 4. Orientacyjne normy centylowe dla wymiaru Kontrola Predykcjna (GRCS)

Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa	
	kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni
9	0	0	28	95	87	47	99	97
10	75	55	29	96	88	48	99	97
11	78	57	30	96	89	49	99	97
12	81	59	31	96	89	50	99	98
13	84	62	32	96	90	51	99	98
14	86	65	33	96	91	52	99	98
15	87	66	34	96	91	53	99	98
16	88	67	35	96	92	54	99	98
17	88	69	36	96	93	55	99	98
18	89	72	37	97	93	56	99	98
19	90	75	38	97	94	57	99	98
20	90	77	39	98	95	58	99	98
21	92	79	40	98	95	59	99	98
22	93	81	41	98	96	60	99	98
23	93	82	42	98	96	61	99	98
24	94	83	43	99	97	62	99	98
25	94	83	44	99	97	63	99	99
26	94	84	45	99	97			
27	94	85	46	99	97			

Tabela 5. Orientacyjne normy centylowe dla Wyniku ogólnego (GRCS)

Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa	
	kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni
23	0	0	71	96	92	119	99	97
24	72	52	72	96	92	120	99	97
25	75	54	73	96	92	121	99	97
26	77	57	74	96	92	122	99	97
27	80	58	75	96	92	123	99	97
28	82	60	76	96	92	124	99	97

Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa		Wynik surowy	Ranga centylowa	
	kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni
29	84	62	77	97	92	125	99	97
30	85	63	78	97	92	126	99	97
31	86	64	79	97	92	127	99	97
32	86	65	80	97	93	128	99	97
33	87	65	81	97	93	129	99	97
34	87	67	82	97	93	130	99	97
35	87	69	83	97	93	131	99	97
36	88	70	84	97	93	132	99	98
37	89	71	85	97	93	133	99	98
38	90	72	86	97	93	134	99	98
39	90	73	87	97	93	135	99	98
40	91	75	88	97	93	136	99	98
41	91	75	89	97	93	137	99	98
42	92	75	90	97	93	138	99	98
43	93	76	91	97	94	139	99	98
44	93	77	92	98	94	140	99	98
45	94	78	93	98	94	141	99	98
46	95	81	94	98	95	142	99	98
47	95	82	95	98	95	143	99	98
48	95	83	96	99	95	144	99	98
49	95	84	97	99	95	145	99	98
50	95	84	98	99	96	146	99	98
51	95	85	99	99	96	147	99	98
52	95	85	100	99	96	148	99	98
53	96	85	101	99	96	149	99	98
54	96	86	102	99	96	150	99	98
55	96	86	103	99	96	151	99	98
56	96	87	104	99	97	152	99	98
57	96	87	105	99	97	153	99	98
58	96	87	106	99	97	154	99	98
59	96	88	107	99	97	155	99	98
60	96	88	108	99	97	156	100	98
61	96	88	109	99	97	157	100	98
62	96	88	110	99	97	158	100	98
63	96	89	111	99	97	159	100	98
64	96	89	112	99	97	160	100	98
65	96	89	113	99	97	161	100	99
66	96	90	114	99	97			
67	96	90	115	99	97			
68	96	90	116	99	97			
69	96	91	117	99	97			
70	96	91	118	99	97			

SPOSÓB PROWADZENIA BADANIA I INTERPRETACJA GRCS

Opis skali

Skala GRCS zawiera 23 stwierdzenia. Badany ocenia w jakim stopniu zgadza się z każdym z nich na siedmiostopniowym formacie odpowiedzi:

1. Zdecydowanie nie zgadzam się
2. Nie zgadzam się
3. Raczej nie zgadzam się
4. Ani się zgadzam ani się nie zgadzam
5. Raczej zgadzam się
6. Zgadzam się
7. Zdecydowanie zgadzam się

Arkusze GRCS zawiera metryczkę (pytania o imię, nazwisko, wiek, płeć i datę badania) oraz instrukcję.

Skala GRCS jest użytecznym narzędziem do badania podatności na błędy poznawcze w odniesieniu do hazardu (Raylu i Oei, 2004). Składa się ona z dwóch podskali. W skład podskali Niemożność Przerwania Gry/Błędy Interpretacyjne/Iluzja Kontroli wchodzi 14 pozycji zaś w skład podskali Kontroli Predykccyjnej – 9 pozycji.

Skala GRCS służy do badania osób, które uprawiają hazard (w sposób problemowy lub nie). Wersja oryginalna GRCS jest przeznaczona do badania młodzieży i osób dorosłych, jednak obecna adaptacja została przeprowadzona na młodzieży szkół średnich i do tej grupy odnoszą się opisane w niniejszym podręczniku normy.

Sposób badania

Badanie za pomocą GRCS można prowadzić indywidualnie lub grupowo, zgodnie z regułami opisanymi we Wprowadzeniu (p. 3).

W badaniu indywidualnym prosimy osobę badaną o wypełnienie metryczki, przeczytanie instrukcji i upewniamy się, czy zrozumiała polecenia. Jeśli nie ma żadnych pytań – przechodzi do wypełnienia kwestionariusza testowego.

Przeciętny czas badania za pomocą skali GRCS wynosi około 10 minut.

Obliczanie i interpretacja wyników

Uzyskane od badanego oceny podlegają zsumowaniu w poszczególnych podskalach oraz wyniku globalnym zgodnie z kluczem zamieszczonym w Tabeli 6. Punkty uzyskane w poszczególnych pozycjach podskal GRCS sumujemy i wpisujemy do tabeli wyników jako Wynik Surowy. Im wyższy wynik, tym wyższy stopień podatności na błędy poznawcze dotyczące hazardu.

Tabela 6. Podskale GRCS i pozycje wchodzące w ich skład

Podskala			Pozycje
Niemожność Interpretacyjne/Iluzja Kontroli	Przerwania	Gry/Błędy	2,3,6,7,10,13,17,12,21,15,18,8,11,23
Kontrola Predykcijna			14,4,9,5,22,19,1,20,16
Wynik ogólny			1,2,5,4,9,7,14,16,17,12,20,21,22,10,15,18,19,8,11,3,13,23,6

Wynik badania można odnieść do wyników średnich umieszczonych w Tabeli 2. oraz do norm centylowych zamieszczonych w Tabelach 3.-5. Rangę centylową zapisujemy na arkuszu w tabeli wyników jako Wynik Przeliczony.

W interpretacji wyniku należy odnieść się do cech skali centylowej, zgodnie z którą:

1. wynik poniżej 3 centyla traktuje się jako wynik bardzo niski
2. wynik między 3 a 25 centylem – wynik niski
3. wynik między 26 a 75 centylem – wynik w normie
4. wynik między 76 a 97 centylem – wynik wysoki
5. wynik powyżej 97 centyla – wynik bardzo wysoki.

W Tabeli 7. znajdują się opisy interpretacyjne uzyskanych wyników bardzo niskich, niskich przeciętnych, wysokich i bardzo wysokich GRCS.

Tabela 7. Opisy interpretacyjne wyników uzyskanych w metodzie GRCS

Rodzaj wyniku	Interpretacja
Norma	Badanego cechuje niska podatność na błędy poznawcze związane z hazardem
Wysoki	Badany w wysokim stopniu jest podatny na błędy poznawcze związane z hazardem. Ryzyko wykształcenia się patologicznych form hazardu
Bardzo wysoki	Osoba badana jest w bardzo dużym stopniu skłonna do ulegania błędom poznawczym związanym z hazardem. Ryzyko wystąpienia hazardu patologicznego

BIBLIOGRAFIA

- Benhsain K, Taillefer A, Ladouceur R. 2004, Awareness of independence of events and erroneous perceptions while gambling, *Addictive Behaviors*, 29, s. 399-404.
- Blaszczynski, A., Huynh, S., Dumlao, V. J., & Farrell, E. (1998). Problem gambling within a Chinese speaking community. *Journal of Gambling Studies*, 14(4), 359–380.
- Caron A., Ladouceur R. 2003, Erroneous verbalizations and risk taking at video lotteries, *British Journal of Psychology*, 94(2), s. 189-194.
- Chevalier S., Hamel D., Ladouceur R., Jacques Ch., Allard D., Sévigny S. 2004, Comportements de jeu et jeu pathologique selon le type de jeu au Québec en 2002, Montréal et Québec: Institut national de santé publique du Québec et l'Université Laval, www.inspq.qc.ca.
- Gilovich T. (1983), Biased evaluation and persistence in gambling, *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, s. 1110-1126.
- Giroux I., Ladouceur R., Nouwen A., Jacques C. 2000, Modification des perceptions erronées relativement aux jeux de hasard et d'argent, *Journal de Thérapie Comportementale et Cognitive*, 10, s. 53-62.
- Goodie, A. S., & Fortune, E. E. (2013). Measuring cognitive distortions in pathological gambling: Review and meta-analyses. *Psychology of Addictive Behaviors*, 27, 730–743.
- Griffiths M. 1996, Pathological gambling: a review of the literature, *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 3, s. 347-353.
- Hardoon, K. K., & Derevensky, J. L. (2002). Child and adolescent gambling behaviour: Current knowledge. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7, 263–281.
- Hardoon, K. K., Baboushkin, H. R., Derevensky, J. L., & Gupta, R. (2001). Underlying cognitions in selection of lottery tickets. *Journal of Clinical Psychology*, 57, 749–763.
- Joukhador J., Blaszczynski A., Maccalum F. 2004, Supersititious beliefs in gambling among problem and non-problem gamblers preliminary data, *Journal of Gambling Studies*, New York, 20(2), s. 171-180.
- Ladouceur, R., Sylvain, C., Boutin, C., Lachance, S., Doucet, C., & Leblond, J. (2003). Group therapy for pathological gamblers: A cognitive approach. *Behaviour Research and Therapy*, 41, 587-596.
- Langer E. J. 1982, *The Illusion of Control, Judgment Under Uncertainty: Heuristics and Biases*. New York: Cambridge University Press.

- Mańkowska, M. (2010). *Wprowadzenie do psychometrii*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Minet S., Meijas S., Druine C., Somers W., Hoffmann E., Servais L., De Smet S., Delmarcelle C., Joris, L.,/ Fondation Rodin; Patesson R., Steinberg P. 2004, Du plaisir du jeu à la souffrance, Une enquête sur le jeu et la dépendance au jeu, Bruxelles: Université Libre de Bruxelles, Institut de Sociologie Centre de Psycho – Sociologie de l'Opinion, [www. ulb.ac.be/soco/creatic](http://www.ulb.ac.be/soco/creatic).
- Moodie, C., & Finnigan, F. (2006). Prevalence and correlates of youth gambling in Scotland. *Addiction Research and Theory*, 14, 365-385.
- Moore, S. M., & Ohtsuka, K. (1999). The prediction of gambling behaviour and problem gambling from attitudes and perceived norms. *Social Behaviour and Personality*, 27, 455-466.
- O'Connor J, Dickerson M (2003): Definition and measurement of chasing in off-course betting and gaming machine play. *J Gambl Stud* 19: 359-386
- Oei, T. P. S., Lin, J., & Raylu, N. (2007). Validation of the Chinese version of the Gambling Related Cognitions Scale (GRCS-C). *Journal of Gambling Studies*, 23, 309-322.
- Oei, T. P. S., Lin, J., & Raylu, N. (2007). Validation of the Chinese version of the Gambling Urges Scale (GUS-C). *International Gambling Studies*, 7, 101-111.
- Oei, T. P., Lin, J., & Raylu, N. (2007a). Validation of the Chinese version of the GUS-C. *International Gambling Studies*, 7(1), 101-111.
- Raylu, N., & Oei, T. P. (2002). Pathological gambling: A comprehensive review. *Clinical Psychology Review*, 22(7), 1009-1061.
- Raylu, N., & Oei, T. P. (2004). Role of culture in gambling and problem gambling. *Clinical Psychology Review*, 23(8), 1087-1114.
- Raylu, N., & Oei, T. P. S. (2004). The Gambling Related Cognitions Scale (GRCS): Development, confirmatory factor validation, and psychometric properties. *Addiction*, 99, 757-769.
- Sharpe, L. (2002). A reformulated cognitive-behavioral model of problem gambling. *Clinical Psychology Review*, 22(1), 1-25.
- Toneatto, T., Blitz-Miller, T., Calderwood, K., Dragonetti, R., & Tsanos, A. (1997). Cognitive distortions in heavy gambling. *Journal of Gambling Studies*, 13(3), 253-266.

	Wynik Surowy	Ranga Centylowa
GRCS-NPG/BI/IK		
GRCS-KP		
GRCS-WO		

Data badania.....

Imię i nazwisko.....

Wiek

Płeć: K M

Namrata Raylu i Tian P. S. Oei

GRCS

w polskiej adaptacji I. Niewiadomskiej, W. Augustynowicz, A. Palacz-Chrisidis, R. P. Bartczuka, M. P. Wiechetka i J. Chwaszcz,

INSTRUKCJA

Na ile zgadzasz się z następującymi stwierdzeniami? Zaznacz swoją odpowiedź poprzez otoczenie kółkiem odpowiedniej cyfry, zgodnie z podaną niżej skalą.

1= Zdecydowanie nie zgadzam się

2 = Nie zgadzam się

3 = Raczej nie zgadzam się

4 = Ani się zgadzam ani się nie zgadzam

5 = Raczej zgadzam się

6 = Zgadzam się

7 = Zdecydowanie zgadzam się

1. Hazard sprawia, że jestem szczęśliwszy.	1	2	3	4	5	6	7
2. Nie mogę funkcjonować bez hazardu.	1	2	3	4	5	6	7
3. Modlitwa pomaga mi wygrać.	1	2	3	4	5	6	7
4. W grze hazardowej po przegranych musi nastąpić seria wygranych.	1	2	3	4	5	6	7
5. Wiążę moje wygrane ze swoimi umiejętnościami oraz zdolnościami i dlatego dalej gram w gry hazardowe.	1	2	3	4	5	6	7
6. Hazard sprawia, że rzeczy wydają się lepsze.	1	2	3	4	5	6	7
7. Trudno jest mi przestać grać, ponieważ już nie mam nad tym kontroli.	1	2	3	4	5	6	7
8. Określone numery i kolory pomagają mi zwiększyć szansę na wygraną.	1	2	3	4	5	6	7
9. Seria przegranych daje mi doświadczenie, które później pomaga mi wygrać.	1	2	3	4	5	6	7
10. Związek moich przegranych z pechem i niekorzystnymi okolicznościami sprawia, że nadal uprawiam hazard.	1	2	3	4	5	6	7
11. Hazard sprawia, że przyszłość jest jaśniejsza.	1	2	3	4	5	6	7
12. Moja chęć grania w gry hazardowe jest nie do przewyciężenia.	1	2	3	4	5	6	7
13. Zbieram określone przedmioty, które pomagają zwiększyć moje szanse na wygraną.	1	2	3	4	5	6	7
14. Jeśli wygrałem raz, na pewno wygram znowu.	1	2	3	4	5	6	7
15. Związek moich przegranych z prawdopodobieństwem sprawia, że nadal uprawiam hazard.	1	2	3	4	5	6	7
16. Zagranie w grę hazardową pomaga zmniejszyć napięcie i stres.	1	2	3	4	5	6	7
17. Nie jestem na tyle silny, aby przerwać granie.	1	2	3	4	5	6	7
18. Mam swoje rytuały i zachowania, które zwiększają szanse na wygraną.	1	2	3	4	5	6	7
19. Gram w gry hazardowe tylko w momentach, kiedy czuję, że mam szczęście.	1	2	3	4	5	6	7
20. Wspomnienie o tym, ile pieniędzy ostatnio wygrałem, sprawia, że nadal uprawiam hazard.	1	2	3	4	5	6	7
21. Nigdy nie będę w stanie przerwać grania w gry hazardowe.	1	2	3	4	5	6	7
22. Posiadam pewną kontrolę nad przewidywaniem swoich wygranych w hazardzie.	1	2	3	4	5	6	7
23. Jeśli będę zmieniał swoje numery, będę miał mniejsze szanse na wygraną, niż gdybym obstawiał te same numery za każdym razem.	1	2	3	4	5	6	7